

Dølafenytt

NR. 61 | 2024

Innhold

Hvordan vi begynte med Dølafe.....	4	Landbruk og Sirkus 2024	24
Vandreutstillingen.....	6	Teikn på ei god mjølkeku	26
Et utvalg bedømte kyr.....	8	Mitt avlsarbeid på mjølkeku dølafe.....	28
Vektlegge eksteriør i Dølafeavlen?.....	10	Dølafe på bygdedager Dokka.....	30
Hver nyfødte oksekalfv kan være en seminoksekandidat	12	Dølafe i sør.....	32
Fra kalv til seminokse.....	14	På stand	35
De store gutta bor på Store Ree.....	20	Krøteri i joli	38
		Tallenes tale	39

Styret

Leiar:
Kent Inge Hansen
Hamarvegen 390
2614 LILLEHAMMER
Tlf. 940 77 919
E-post: kent.inge.hansen@gmail.com

Styremedlem:
Goran Danielsberg
Bysætervika 59
2353 Stavsjo
Tlf. 977 40 830
E-post: goran.danielsberg@gmail.com

Nestleiar:
Hannah Dokken
Nerøygardsv. 122
2672 SEL
Tlf. 997 07 902
Epost: hannah.marie.dokken@gmail.com

Vara:
Mathea Storihle
Sønstebyvegen 249
2843 Eina
Tlf. 402 32 130
E-post: post@audhumla.no

Styremedlem:
Lars Høvre
Vedumsvegen 50
2636 ØYER
Tlf. 959 27 153
E-post: lars-hovre@hotmail.com

Vara:
Thomas Stubberudlien Bruddalen
Brudalen 112, 2870 Dokka
Tlf. 938 08 745
E-post: tsbrudalen@gmail.com

Styremedlem:
Tone Hovde Bradal
Bradalsvegen 146
2833 Raufoss
Tlf. 991 50 988
E-post: jeiler-b@online.no

Livdyrkontakt:
Hans Ivar Tarud
Tarudvegen 156
2651 Østre Gausdal
Tlf. 957 63 988
E-post: hans.ivar.tarud@gmail.com

Førtrykk: Follestad Design - www.folledesign.no
Trykk og ekspedisjon: DG-Trykk as - www-dg-trykk.no

Forsidebilde: Dølakua på Maihaugen - foto Jørgen Skaug.
Baksidebilde: Sel og Rondane. Foto: Hannah Dokken.

Ord fra styret

Mørket og kulda er i ferd med å feste grepet rundt fedrelandet. Tid kommer for ro og ettertanke. Det er godt å trekke pusten etter et begivenhetsrikt år for folk med hjerte for dølakua.

Tallet på mordyr øker sakte, men sikkert. Flere små nye besetninger er etablert.

Vi har fått vist fram dølakua, og spredt informasjon om henne, både på Dokka, i Løten og på Lillehammer.

Mere informasjonsmateriell er delt ut til interesserte på Dyrskun i Seljord og på Stavsmart'n.

Vandreutstilling, denne gangen med omreisende supportere, er et tiltak som sprer glede, entusiasme og kunnskap. Neste år (2025) byr vi derfor på dommerkurs i samarbeid med Norsk Bufo og Geno.

Så får vi bare le av den sosiale dagen som regna bort. Noen ihuga medlemmer trossa syndeflod light og klumpa seg sammen rundt ovnen, hvor de ble servert våt pizza. Der fant vi felles trøst i at gjørmehav rundt fôrhekker og grinder var uunngåelig med slike værguder. Men neste sommer prøver vi igjen!

For vår og sommer skal komme, med nye kalver og nye muligheter. Inntil da kan vi jo spekulere i avl og oksevalg, og drømme om at det er akkurat vi som skal få fram det juret dommerne er på utkikk etter, eller kanskje den lekreste seminoksen.

Takk for innsats og engasjement så langt, vi gleder oss til å følge fortsettelsen!

For styret i Dølafelaget
Kent Inge Hansen

Leder i regnvær.

Hvordan vi begynte med Dølafe

Hans-Kristian og jeg, Linda, bor i Rakkestad, Østfold. Vi eier to gårder, Haraldskogen og Skovdal, som grenser til hverandre. Eiendommene er på 650 daa, 135daa fulldyrka, hvorav 20 daa pluss 50 daa innmarksbeite som er leid. 70daa eng, 2-3slåtter, 65 daa korn og ca 60 mål beite pluss utmark.

Tekst og foto: Linda Willadsen

Vi har mye skog og ønsket å benytte området til noe. Begge syns dyr er hyggelig. Så da tenkte vi at kuer, som vi begge har jobbet med, ville være gøy å ha! Vi vurderte frem og tilbake forskjellige raser uten å klare å bestemme oss helt.

Vi kjøpte først to gråfe kviger i januar 2021, da jeg var litt kjent med denne rasen fra før. Så ville vi også teste ut en av de norske rasene.

Vi endte opp med at vi syntes Dølafe hadde morsomme farger, samt var en av de rasene som virkelig trengte «hjelp».

Vi var heldige å få komme på besøk til Nina Svartedal og fikk høre henne fortelle om dølafeet og de andre trua kurasene.

I mai 2021 kom vår første dølaku: Myrkøy. Hun kom med oksekalven Alm. Samme året kjøpte vi også dølafe Oksen Sander. Myrkøy måtte jo ha en mann.

Etter første sommeren med disse dyra fant vi ut at vi måtte ha flere dølafe. Så i november 2021 var vi på Vikabråten å hentet kviga Svarta. Og i 2023 kjøpte vi enda noen dyr.

Vi opplevde også at det var et hyggelig og inkluderende miljø rundt dølafe, så

da ble bestemmelsen tatt. Det skulle bli dølafe videre!!!

Vi har fortsatt igjen en gråfeku... hun er så spesiell at hun må få lov å være med i flokken.

Nå er ammekubesetningen på 7 til 8 kalvinger i året og en til to gardsokser. I tillegg har vi tre hester og for øyeblikket et føll.

Vi har dyra gående på Nofence store deler av året. I år var det ekstra morro å få være med på vandrestilling. Det var gøy å se andres dyr samt å høre hva dommerne hadde å si om alle dyra.

Jeg skulle gjerne vært med alle dagene, men håper det blir en «neste gang». Det ble ihvertfall en lærerik dag.

Vandreutstilling 14. – 16. september

Hos Segelstad. Foto: Kari Hanne Pavenstädt.

Av Kent Inge Hansen

For andre gang arrangerte Dølafelaget vandreutstilling.

Denne gangen var det 14 påmeldte besetninger. Det ble derfor bestemt at det måtte brukes tre dager på dette. 1881 og reiseplanleggeren, var nødvendige hjelpemidler for å få dette til å bli brukbart og

overkommelig for dommere og undertegnede. Vi måtte til og med gi beskjed til et par brukere som ønsket å være med, at dette ikke var mulig å få til i denne omgang. Lovnader om prioritering ved neste runde ble gitt, og forhåpentligvis er vi tilgitt.

Også i denne runden var dommerne Odd Roar Stenby og Tore Joa, erfarne som få...

Utstillingsrunden lørdag begynte i Skiptvedt (Svartedal), så fulgte Rakkestad

Hos Breien. Foto: Kari Hanne Pavenstädt.

Hos Vinjarengen. Foto: Kent Inge Hansen.

(Willadsen), Degernes (Rudi) og Jessheim (Wogstad). Dommerne ble så innlosjert på hotell på Lillehammer.

Dag to og tre, søndag og mandag, prøvde vi noe nytt. På forhånd var det leid inn minibuss og sjåfør, og det var gitt mulighet for å delta på runden for de som ønsket det.

Her la vi til rette for en sosial dag med mulighet for mye læring og ny inspirasjon på samme tid. Hvor ofte kommer man seg rundt omkring med folk med samme kugalskap, og får se mange forskjellige gardar, med ulike driftsopplegg på samme tid?

I Dølafelagets ånd var alt selvfølgelig gratis for deltakerne. Gleden var stor da vi søndag i tillegg til bussen, måtte kjøre bil på grunn av stor pågang. Reiseregning ble selvfølgelig skrevet og dekket av laget.

Søndagens rute var Eina (Storihle), Dokka (Vinjarengen), Etnedal (Breien), Ulness (Hippe) og Dokka (Brudalen). Det ble lagt inn lunsjstopp på Dineren på Dokka, der burning av dekk og kuprat var en fornøylig blanding.

Mandag ble det «bare» en full buss. Runden denne dagen var to besetninger på Lillehammer (Ulsaker/Sollien), Fåvang (Segelstad), Kvam (Saglien) og Sel (Dokken).

Det hele ble avsluttet med middag på Formo seter på Høvringen.

Konklusjon: 120 dyr bedømt. Et konkret avlsråd. Vandreutstilling er noe vi kommer til å fortsette med!!

En stor takk til dommere og deltakere for noen lærerike og hyggelige dager!

Hos Wogsted Foto: Kent Inge Hansen.

Et utvalg bedømte kyr vandrestillingen 2024

Lyst til å lære mer om eksteriørvurdering? Meld deg på dommerkurset i juli.
I mellomtiden kan du lese mer her: www.geno.no/for-avlslradgivere/eksteriørvurdering/

146 Mathilde - Vinjarengen

Kropp og bein:

Lavstilt, harmonisk, god overlinje, rasetypisk, gode bein/stilling 8 poeng

Jur:

Veldig bra jur, lite men godt velformet bollejur 4 poeng

1.premie

1029 Martemor - Hippe

Kropp og bein:

Finbygd harmonisk ungku, god overlinje, normal dybde, finbygde bein, fin stilling 8 poeng

Jur:

Balansert jur med fint plasserte spener 4 poeng

1.premie

0192 Valentina - Sollien

Kropp og bein:

Lang med god front, god dybde i brystet, bra overlinje, veldig langt litt spisst kryss med en ørliten topp på selve krysset, Grov beinbygning, korrekt hasevinkel, parallell 8 poeng

Jur:

Veldig grundt innsatt jur, bortimot et traujur, langt og balansert, spener langt inne på kjertelen 4 poeng

1.premie

2036 Rimros – Dokken

Kropp og bein:

Langlagd, bra høy, godt melkepreg, perfekt kryss, god dybde front, normal grov beinbygning 8,5 poeng

Jur:

Balansert godt bollejur, litt tykke men fint plasserte spener 4 poeng

1.premie

1006 Kranslin - Willadsen

Kropp og bein:

Svært rasetypisk, dyp, godt satt, grov beinbygning Normale bein og beinstilling 8,5 poeng

Jur:

Bollejur med god balanse og godt framfeste, spener plasserte midt på kjertelen 4 poeng

1.premie

20 Påskefru av Krokfoss

Kropp og bein:

Lang, godt kjøttsatt, sterk overlinje med bredt normalt hellende kryss. Kuhasa, god hasevinkel 8 poeng

Jur:

Velforma bollejur med passe store, fint plasserte spener 4 poeng

1.premie

Vektlegge eksteriør i Dølafeavl en?

Etter å ha vore med på eksteriørvurdering av ca 200 dølafekyr dei siste tre åra, fekke eg forespørsel om å skrive litt om kva ein bør vektlegge mest når det gjeld eksteriøret til Dølafeet, altså kva er det ein bør sjå etter når ein velger seg avlsokse...

Av Tore Joa

I ein liten populasjon som denne (372 mordyr/2023) er det sjølsagt begrensa kor sterkt utval ein kan gjera utan å gå i innavlsfella. Har og forstått at å ta ut dyr med dårleg gemytt har vore pri. 1 tidlegare, og det ser ein ut til å ha lykkast med. Opplevde svært rolege dyr då eg var med på vandreutstillinga i sept. 24.

Bein: Rasen er nokså uniformert når det gjeld beineksteriør, reglene var at ein ofte såg kuhasa dyr med normal til krokett hasevinkel. Kodeledda var gjennomgående sterke. Beinbyggning likeså, fin til normal. Mykje av det same ein ser i Vestandsk Raukoll e og STN. Altså greit nivå slik det er pr. dato.

Kropp: Her er det meir variasjon, mange finbygde, skarpe dyr med bra strekk, god dybde og mjølkepreg. Andre, rettbygde, breie i front og gode bakpartar, nesten angustype. Då rasen i dag er mest nytta som ammeku er sistnemnde type sjølvsagt interessant.

Jur: Denne eigenskapen er nok den ein «slit» mest med i populasjonen. Gjennom-

gående korte bollejur med dårlege fester både framme og bak. Midtbånda var likevel ofte normale til gode. Spenelengde og spenetjukk leik varierte også mykje, det same speneplassering på kjertel. Heldigvis fann me mange jur som fekk 3,5 eller meir.

Kort konklusjon: Ved val av avlsokse i eigen buskap bør ein vektlegge at mora helst har eit minimum 3,5 jur, og at ho ikkje har for store avvik på hasevinkel og beinstilling. Kroppstype (tett eller åpen) får bli ein «smaks-sak». Kunne lagt til mange andre eigenskaper ein bør sjå etter/ta omsyn til, men som sagt med så få dyr å velge mellom må ein ikkje tenke på for mange eigenskaper, då vert framgangen minimal...

Oksen Eik eid av Bjørn Harlad Rudi. Foto: Tore Joa.

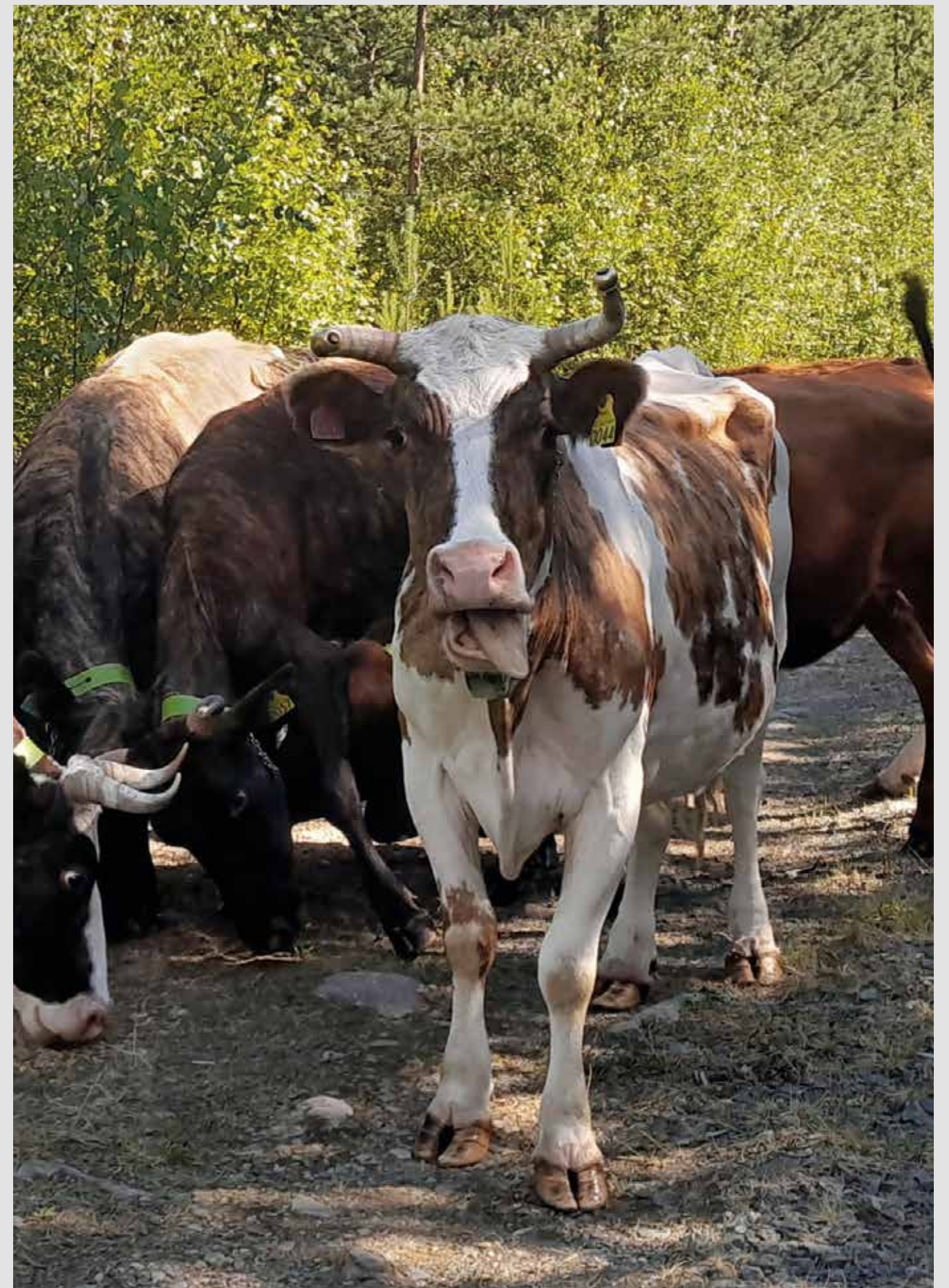

Foto: Kine Andersen.

Hver nyfødt oksekalv kan være en seminoksekandidat!

Av Nina Svartedal, Norsk genressurscenter, juni 2024

Hver nyfødt oksekalv kan være en seminoksekandidat!

Når det fødes en oksekalv bør bonden alltid vurdere om dette kan være en aktuell avlsokse – eller kanskje til og med en ny seminokse. Hvert år er målet at det skal inn tre nye seminokser av dølafe og nåløyet for å bli en seminoksekandidat er ikke så trangt som mange kanskje tror. Har du en nyfødt oksekalv av dølafe etter ei ku du liker godt, så ta gjerne kontakt med Lars Høvren i Dølafelaget, så kan dere sammen ta den første vurderingen av om kalven er en avlsokse- eller seminoksekandidat.

Denne artikkelen vil handle litt om hva som skal til før en oksekalv kan kjøpes inn til semin, men mest om hvorfor oksekalvens slektskap med resten av seminoksene er et viktig utvalgs-kriterium.

Seminoksene er en viktig genbank

Bevaring av genetisk mangfold er et av de viktigste argumentene for bevaring av nasjonale og truede husdyrraser. I tillegg til å bevare den genetiske bredden i den levende populasjonen er det viktig å bygge opp en genbank av seminokser som har størst mulig genetisk bredde. De siste årene har Norsk genressurscenter tatt i bruk et nytt verktøy som sikrer at nye seminokser tilfører sædbanken ny genetisk variasjon. Dette er også gunstig for de som bruker seminoksene i avlsarbeidet, for det betyr at flest mulig kyr kan finne en seminokse som gir avkom med akseptabelt innavlsnivå.

Nye seminokser sikrer genetisk variasjon for framtiden

Norsk genressurscenter bruker slektskaps-data fra Kuregisteret til å beregne slektskapet mellom seminoksene ved hjelp av dataprogrammet EVA (Evolutionary Algorithms). EVA brukes til å beregne seminoksenes gjennomsnittlige slektskap med hverandre, og et nytt seminokseemnes slektskap med eksisterende seminokser. Et seminokseemne som er mindre i slekt med seminoksene enn det gjennomsnittlige slektskapet mellom seminoksene vil bidra positivt til genpoolen i sædbanken og vil derfor foretrekkes framfor en annen kandidat. Et seminokseemne som har høyere slektskap med eksisterende seminokser enn deres gjennomsnittlige slektskap med hverandre, vil som regel avvises som ny seminokse.

Hva er EVA?

EVA er et avansert dataprogram som kan brukes til å overvåke og kontrollere hastigheten av økning i innavl i en populasjon, ved hjelp av optimal bidragsseleksjon (OCS). For å få gode resultat fra programmet kreves komplette slektskapsdata. EVA er utviklet av NordGen og mer informasjon om programmet finnes på nettsiden www.nordgen.org.

Eksempler på vurdering av to seminoksekandidater

- Dølafekalven Thórr ble i mai 2023 testet for sitt slektskap med eksisterende seminokser av dølafe. Resultatet viste at gjennomsnittlig slektskap mellom seminokser av dølafe var 0,096 og Thórrs slektskap til eksisterende

DF-seminokser var 0,0377. Det betød at Thórr bidro positivt til genpoolen av DF-seminokser og ble kjøpt inn til semin. Thórr kom til Store Ree for sædproduksjon i juni 2024.

- Dølafekalven Svartedal ble i mai 2024 testet for sitt slektskap med eksisterende seminokser av dølafe. Resultatet viste at gjennomsnittlig slektskap mellom seminokser av dølafe var 0,0941 og Svartedals slektskap til eksisterende DF-seminokser var 0,0521. Det betød at Svartedal bidro positivt til genpoolen av DF-seminokser og ble kjøpt inn til semin.

Dere vil se at gjennomsnittlig slektskap mellom seminoksene av dølafe endret seg fra 0,096 da Thórr blei vurdert til 0,0941 da Svartedal ble vurdert. Forklaringen på dette er at slektskapet mellom seminoksene endrer seg for hver ny seminokse som inkluderes i sædbanken, og siden Thórr bidro positivt til genpoolen, så gikk slektskapet mellom seminoksene av dølafe noe ned da Thórr ble med i beregningen av slektskapet mellom seminoksene.

De ferdig utfylte innmeldingsskjemaene til Thórr og Svartedal finner dere på www.okseutvalget.no

Vurderingskriterier i tillegg til slektskap

Utvalgs-kriteriene for nye seminokser er svært forskjellig fra kriteriene for å velge ut seminokser av for eksempel NRF. Da de bevaringsverdige rasene har for små populasjoner til at det er mulig å beregne avlsverdier er det oksemorens fenotype i tillegg til oksekalvens

slektskap med eksisterende seminokser som er de viktigste utvalgs-kriteriene. I innmeldingsskjemaet (kan lastes ned fra www.okseutvlaget.no) skal det gis opplysninger om flere egenskaper til oksemor som raselaget og Okseutvalget vurderer seminoksekandidater etter. Dette er egenskaper som oksemors alder, rasetype, jur- og speneform, farge/tegning, melkeevne, lynne, brystomfang og mankehøyde. Oksekalvens hornstatus skal også oppgis og for de kollede rasene er dette selvsagt et viktig utvalgs-kriterium.

Vær tidlig ute med å melde inn seminoksekandidater

Det er Geno som kjøper inn seminoksekandidater av dølafe og Geno har som absolutt krav at kalven ikke kan være eldre enn fire måneder når den tas inn til semin. Disse fire månedene går ofte fort, for mange aktører er involvert i prosessen; raselaget skal vurdere kalven, Norsk genressurscenter skal beregne oksens slektskap med seminoksepopulasjonen, bilder skal tas, innmeldingsskjema fylles ut og til slutt skal Okseutvalget ved Norsk genressurscenter gjøre vedtak om oksen skal inn eller ikke. Og til slutt skal det være plass i Genos innkjøringsplan hvilket betyr at enkelte oksekalver som nesten er fire måneder gamle når Okseutvalget får kalven til vurdering går ut pga Genos innkjøringskapasitet. Dette skjer ikke ofte, men siden det kan forekomme, så bør det være en motivasjonsfaktor for å komme tidlig i gang med forarbeidet som skal til for å vurdere en oksekalv til semin.

Svartedal og Thorr som kalver.

Fra kalv til seminokse

I begynnelsen var ei ku og en kalv... ja, det hadde jo skjedd en hel del før også, men vi velger å begynne med kua og kalven. Vi følger veien fra kalv til fullbefaren seminokse, og vår reise begynner på Genos teststasjon i Øyer, et par mil nord for Lillehammer.

Tekst: Elin Marie Ulsaker. Foto: Kent Inge Hansen

En blid Hallstein Holen, stasjonsveterinær og driftskoordinator på Geno Øyer Testingsstasjon, tar imot oss i døra. Han begynner umiddelbart å fortelle hvorfor vi starter her, og ikke på seminkandidatenes første stoppested, kalveisolatet Sletten. Det kommer vi tilbake til, men allerede før kalvene ankommer Sletten, er det en del brikker som må falle på plass.

Første hinder

Etter en vellykket drektighet og fødsel, ivaretas ku og kalv på vanlig vis av gardbrukeren. Kanskje utmerker mor seg med gode egenskaper på ett eller flere områder, kanskje er kalven spesiell, kanskje er det lite slektskap til øvrige dyr i populasjonen – hvorom alt er, undrer gardbrukeren på om ikke nettopp denne kalven kan ha potensiale som seminokse. Stamtavle, bilder og beskrivelser sendes først til Dølafelagets seminkontakt. Styret i laget gjør sin vurdering i samråd med Genressurssenteret ved NIBIO. Blir det JA her i denne første runden, bringer NIBIO kandidaten inn som aktuell overfor Geno.

Hinder nummer to

Geno er en viktig bidragsyter i bevaringsdugnaden, da omsetningen på semin av gammelrasene ikke forsvares innsatsen rent økonomisk. Geno har

Geno sitt kalvemottak Sletten i Lillehammer er første stopp for seminkandidatene. Her oppstalles de i isolasjon i et splitter nytt anlegg, før de sluses inn videre inn i systemet gjennom testingstasjonen i Øyer.

Ca 300 dyr passerer systemet årlig, fordelt på 2/3 oksekalver til semin og 1/3 kvigekalver til embryo.

likevel forpliktet seg til å ta inn inntil tre seminkandidater hvert år fra hver av de bevaringsverdige, norske storferasene som et ledd i bevaringsarbeidet.

Men altså, nå har oksekalven fått JA fra Dølafelaget og Genressurssenteret, og er spilt inn som verdig kandidat for Geno. Klaffer nå alt her i Okseutvalget (alder, lokasjon, med mer), går Geno inn og tilbyr kjøp av oksekalven. Prisen som tilbys ligger noe over ordinær livdyrpris. Geno sender dyreeier et kjøpsbrev med avtale og fylldig informasjon om veien videre. I tillegg til avtalt kjøpspris, går Dølafelaget inn med en premiering til oppdretter på kr 5 000, - for innkjøpt kalv.

For det blir litt ekstra arbeid for gardbrukeren. Har kalven horn, må den avhories. Før avreise skal den avvennes om den fortsatt går med mor, og tilvennes rikelig med grovfôr samt en daglig rasjon kraftfôr. Disse forberedelsene bør tas over noe tid, slik at overgangen for kalven ikke blir for voldsom. Både kalven, og hele besetningen skal kontrolleres av veterinær i god tid før avreise, slik at det ikke dras

unødig smitte til kalvemottaket. Denne rapporteringa foregår digitalt gjennom Dyrehelseportalen.

Klar for avreise

Geno har egne transportere som henter oksekalvene. Kalvene hentes før de er fem måneder gamle, dette har sammenheng med regelverket for prøvetaking i forbindelse med smittsom sjukdom. Det er derfor viktig med innmelding av kandidater tidligst mulig.

Dørene stenges

Kalvene kjøres til kalvemottaket på Sletten, noen steinkast sør for Trollet i familieparken Hunderfossen. Her tar de imot puljer på 30-40 dyr ved hvert innsett. Det venter ny veterinærkontroll ved ankomst. Når samtlige kandidater i pulja er trygt plassert, tre til fem jevnstore i hver binge, tas en pre-isolasjonsprøve av alle, blant annet for å utelukke tuberkulinsmitte. Er alt ok på dette stadiet, stenges dørene.

Det er to fjøs på Sletten. Hvert er et eget, lukket system. Om betjeningen skal fra det ene fjøset til det andre, kreves full kroppsvask i dusjen og nytt sett klær/fot-tøy. Ingen redskaper får benyttes i begge fjøs.

Det er her på Sletten vesle Lionel av Eljeraas fra Sveio befinner seg når vi besøker anleggene. Det strenge isolasjons-regimet gjør det umulig for oss å komme inn og hilse på. Men Hallstein viser en liten filmsnutt fra foregående dag, der vi ser en stappmett, ren og fornøyd oksekalv slappe av med kompisene.

Fôret tildeles manuelt, morgen og kveld. Kalvene har tilnærma fri tilgang, med tett oppfølging og vurdering av den enkelte. Gjennom isolasjonsperioden følges kalvene jevnlig opp av veterinær, og det gjennomføres skylleprøve fra for-huden som et ledd i de såkalte isolasjons-prøvene. Etter minst 30 dager i fullstendig isolasjon på Sletten, er gruppa klar for neste steg i karrieren mot seminokse.

Teststasjonen

Etter en kort kjøretur, innlosjeres oksekalvene på teststasjonen i Øyer. Her går de i binger med opptil ni andre. Igjen vurderes størrelsesforhold – kalver av gammelrasene havner ofte i binger med yngre kalver av NRF. Om enkelte kandidater av ulike grunner skulle falle fra underveis, fylles ikke plassen i bingen opp. For å unngå unødvendig stress og mulige skader, fortsetter gruppa med færre medlemmer. Det er fri tilgang på grovfôr, og automatisk tildeling av kraftfôr, opptil tre kg pr døgn. Kraftfôr-automatene har innebygd vekt, så røkterne har full oversikt over dyras utvikling.

Fjøset på teststasjonen har to fløyer, sammenføyd av førsentral og et område med tartandekke for godt fotfeste og en

fantomku (buk med kusinn). Dette er arenaen for testing av ridevilje og sædkvalitet. Fra rundt ti måneders alder, bringes grupper av ungokser hit for leik og alvor. Er det lite action, kan dyr fra flere binger slippes sammen. Da stiger spenninga raskt og setter blodet i kok!

Flere krav

Resultatet vurderes ved hjelp av elektronisk mikroskop (CASA som står for «computer-assisted semen analysis»), så dette kriteriet udiskutabelt objektivt. Kravet for godkjent er at minimum 70% av sædcellene har god svømmedyktighet. Kandidatene har litt tid på seg til å modnes til effektive okser. Men om ridevilje og kvalitet på det de leverer, ikke er på plass når de nærmer seg femten måneder, lever de på lånt tid.

Men sjøl om ridevilje og sædkvalitet er avgjørende for å kunne fungere som seminokse, er det ikke de eneste krava en stakkars okse må levere på. Lynne vurderes kontinuerlig – seminokser får ikke være nervøse, ei heller for tøffe. Likedan utviklingen av eksteriør; man må ikke være modellskjønn, men fysikken må være funksjonell.

Svartedal

I binger tre i fjøsets søndre fløy, finner vi sju måneder unge Svartedal. Den vesle fyren er i full aktivitet med ni NRF-kalver og demonstrerer stor ridevilje. En god og rund mage vitner om matlyst og godt grovfôropptak.

Svartedal har et stykke vei igjen før han er klar for å reise videre ut i den riktige store verdenen. Men en dag, når han som har fått godkjent på alle krava, er det hans tur til å få ring i nesen og sette kursen sørover mot seminoksefjøset på Store Ree i Stange.

Teststasjon.

Svartedal.

Kalvene Svarttass (116) og Fjellsøte (117) på beite i Fluberg, Søndre Land. Foto Lea Hoch.

Hjertros. Foto: Kristina Veseth.

Utstillingen hos Dokken. Foto: Kari Hanne Pavenstädt.

Idun og kalv, Smee Gaard. Foto: Jørgen Skaug.

De store gutta bor på Store Ree

Tekst: Elin Marie Ulsaker. Foto: Kent Inge Hansen

Hybelliv

På vei innover i det nybygde fjøset til Geno på Store Ree, Stange, passerer vi mange kjemper. Kroppsvekta bikker tonnet og hodene deres er nesten like store som overkroppen på et vaksent menneske! De store, tunge oksene står der så fredelig og eter. Noen har trukket seg tilbake og slapper av på madrassen sin, ørter godt. Hver sin binge har de, en vesentlig forbedring fra det gamle fjøset, der inntil fem karer camperte sammen.

Oda Christensen, leder for markedsføring og kommunikasjon, viser rundt.

Elin og Leder for markedsføring og kommunikasjon Oda Christensen

Nyfjøset.

Genos avlsstasjon Store Ree ligger i Stange kommune. På anlegget finnes tre fjøs, deriblant et nybygd oksefjøs med 120 plasser som ble tatt i bruk i 2023. I tilknytning til dette nyeste fjøset, er det også et visningsrom og besøksrom der det kan tas imot gjester. Der ligger også tre laboratorier; ett for konvensjonell sperm og spermvital, ett for kjønnsseparert semin og et for embryoproduksjon.

Hun forteller at dette med enkeltrom har brakt med seg vesentlig bedre dyrevelferd. Dyra er roligere, skadefrekvensen er redusert og evnt tilløp til sykdom avbrytes raskt. Økt trivsel speiles også i kvaliteten på det oksene gir fra seg; sæden.

En liten kjempe

Innerst på rekka med binger, står det noen av et litt annet omfang. Blant flere okser fra gammelrasene, finner vi Thorr. 47037 Thorr som han heter

Døra til det aller helligste

i oksekatalogen. Thorr har gjort hele reisen og passert alle testene med godkjentstempel. Han har sett de grønne engene i Rakkestad, kalveisolatet Sletten, teststasjonen i Øyer og nå lever han blant kjempene på Stange. Så mye mer enn de fleste okser får oppleve! Ubekymret stikker han hodet gjennom fôrhekken for litt kos. Snart 18 mnndr gammel, skal Thorr bli historisk. Han blir den første dølafeoksen som skal på markedet med kjønnsseparert sæd.

Thorr.

Kuskjeder

Straight to business

Midt i det store fjøset ligger selve produksjonsavdelingen. På et større åpent område, med sklisikkert gulv og ikke spesielt romantisk belysning, er to fantomkyr stasjonert. Og om «damene» er noe matte og slitte i fellen, er de riktig så brukervennlige. Både høyde og skjdestørrelse tilpasses den enkelte okse. Når så den valgte skjeden varmes til behagelig kroppstemperatur, ligger alt til rette for en kjapp hyrdestund.

Reagensrørene med den ferske sæden forsegles, og legges i et rørtransportsystem som bringer den direkte til mottakslaben i det gamle fjøset. Her granskes den enkelte dosen; antall sædceller og deres svømmemønster vurderes. Kommer sæden gjennom denne første kvalitetskontrollen, går veien videre til separeringslaben pr bil.

Fantomku.

Top secret!!!

Vi legger oss på hjul. Og ganske riktig; neste stopp er nettopp kjønns-separeringslaboratoriet. Vi skriver oss inn, undertegner en taushetserklæring, og ifører oss hvite laboratoriefrakker og vernebriller. Mobilen parkeres. Så åpnes døra inn til det aller helligste. Leder for forsyningskjeden i Geno AS, Margrete Nøkleby, møter oss med et smil og et spørsmål; «Har dere vasket hendene skikkelig?» Vi vasker pliktskyldigst hendene en gang til, før vi ser oss rundt.

Hvor har vi havnet nå? Vi kunne like gjerne stått på kommandobrua i et romskip. Rader med dataskjermer, blinkende lamper, unge mennesker i hvite frakker som travelt betjener flere skjermer hver. Her er det ikke mye som minner om storfe og fjøs!

Nøkleby forteller om bakgrunnen for hemmelighetskremmeriet. Utstyret eies av Geno selv, men programvaren og teknikkene eies av IntelliGen. Dette har selvsagt både krevd tid og penger å utvikle, derfor voktes det strengt. Geno, som leaser systemet, har stort ansvar for at ikke uvedkommende får klørne i vitenskapen. Vi får innblikk i det kontinuerlige arbeidet med å sikre kvalitet i hele kjeden. Alle små og store prosesser har vært under lupen, resultatet er et effektivt system med sporbarhet i alle ledd. Vi ymter litt forsiktig frampå om denne kjønnssepareringa, da? Nøkleby forklarer på folkelig vis, slik at dette ikke ble fullt så uforståelig likevel.

Lab-bilder tatt av Geno.

Kjønnsseparering for dummies

Vel framme i separeringslaben, tilsettes oksesæden en liten dose konserverende og nærende stoffer. Deretter blandes det et fargestoff i mediumet. Cluet her er at sædcellene med x-kromosom er større og tettere enn cellene med y-kromosom, og derfor tar opp mer farge. De fargede sædcellene «ordnes» så på geledd, og paraderer foran en laser. Skjønt paraderer blir litt langsomt i denne sammenhengen, her spurter hele 25 000 celler forbi i sekundet. Laseren analyserer fargen på cellene, og «skyter» ut de som ikke har ønsket fargetetthet. Den som opererer systemet programmerer inn ønsket farge, med andre ord om det er sædcellene med x- eller y-kromosom som velges.

Siste hinder

Etter kjønnssorteringen må cellene gjennom en siste vurdering med automatisert mikroskop. Igjen analyseres den enkelte sædcelles utvikling, størrelse på hode og fasong på hale, og svømmemønster.

Med godkjentstempel her, finner de veien til strået; hele 2,6 millioner godkjente celler pr strå ved innfrysing. Om da 1,3 millioner av disse er friske og spreke ved opptining av et testparti, er de kjønnsseparerte semindosene klar for markedet.

Og kanskje en ku nær deg?

Foto: Hanna Dokken.

Foto: Jørgen Skaug

Landbruk og Sirkus 2024

Av Espen Mørch Andersen

Når Kvæken og Kildahl nok en gang arrangerer «Landbruk og Sirkus» i bygda, og man blir spurt om å stille med våre norske landraser – da er det bare å stille! Skal folk forstå, få oppleve, få kjenne, få ta, få lukte, få spørre og få svar, så er dette veien å gå. Og alle i næringa har et ansvar for å bidra! Landbruket er avhengig av dette, folket er avhengig av dette for felles forståelse! Tusen takk gutter, for at dere arrangerer!

Takk til dølakua Vårin, telekyrne

Håkon Marius Kvæken og Ole Martin Kildahl arrangerer for andre år på rad Landbruk og Sirkus på Berg Vestre i Løten. Arrangementet kan best karakteriseres som en moderne høsttakkefest, og et formål er å knytte tettere bånd mellom forbrukeren og landbruket. Antall besøkende anslås til 12000 15000.

Teleros og Røros, nrf-kvigene, fjordingen Sølvi Jørgensen og shettisen Florry for upåklagelig innsats og tålmodighet gjennom hele helga med klapp, kos og besiktigelse av tusenvis av mennesker!

At kuer faktisk kan ha horn, og ikke bare okser. At fjordingen klippes med ståman, og ikke er født sånn. At shetlandspennien er voksen, og ikke

et føll. At kua har fire mager og tygger maten flere ganger. At bonden steller ku, sau og hest både søndag og julekvelden, akkurat som på en vanlig torsdag. Og at kua kan spise samtidig som den bæsjer!

Naturlige ting for noen, helt gresk for mange – derfor så viktig med slike arrangement og muligheter!

Teikn på ei god mjølkeku

Så var det dette å kunne ta seg ut kyr med gode evner og gener, utan å ha papir å gå etter. Eg tviler ikkje på at desse «teikna» kunne vera vera god rettleing, sjølv om dette heller kanskje ikkje var heilt 100 % å navigera etter for å stadfeste om det var ei god ku. Det var nok oftest brukt ved kjøp og salg.

Av Anne Ragnhild Korsvold Saglien

Teikn nr. 1
Lang rompe: Var rompa så lang at spissen på rompa, (der det går over frå bein og brusk til berre dusk), rakk ned åt hasen på kua skulle det være eit teikn på ei god mjølkeku.

Teikn nr. 2
Mjølkeårer: Hadde kua tjukke og krokute, (slik at dei vart ganske lange) mjølkeårer var det og eit godt tekn.

Teikn nr. 3
Mjølkebor: På samme området, dersom åpningen der mjølkeåra starta (ut frå kroppen under vomma) var så stor at det var plass til ein fingertupp, var eit ypperlig godt mjølketeikn.

Dette er dei teikna eg voks opp med og kjendte til. Det finnes nok fleire en dette. Eit femte, kanskje ganske sikkert teikn er at kua har stor og godt utvikla vom, slik at det er plass til mykje grovfor. At kua ikkje er for feit er og eit godt teikn. Ei feit

Teikn nr. 4
«Rumskinna Sist men ikkje minst, det at kua var rumskinna, altså tynn og "laus" hud, slik at ein kunne dra huda litt ut frå kroppen i svangen, var og eit godt teikn på god mjølkeku.

ku mjølker ofte ikkje så bra, for ho legg på seg sjølv i staden for å yte. Og når ei ku er feit, treng ho meir energi (les mat) for å mette alle feittsellene i kroppen. Det er dårleg økonomi.

Mitt avlsarbeid på mjølkeku dølafe

Før i tida, for riktig – riktig lenge sidan, var det lite med stamtavler og avlspoeng på kyrne. Ikkje det at underteiknede erfarte at avlspoeng var 100 % sikkert å navigera seg etter for å få til gode mjølkekyr den gongen eg driv med NRF heller. Altså før eg la min elsk på dølakua, og ville satse nærmest ALT, - på å væra med å bygge opp att dølafepopulasjon, som mjølkeku.

Eitt av yndlingsbildene mine. Av 145 Lita den 1. og meg. Teke av Torbjørn Olsen (Gudbrandsdølen) til ein reportasje i avisa. Dette var ein gong i starten på bevaringsarbeidet mitt.

Av Anne Ragnhild Korsvold Saglien

Det var veldig få kyr i produksjon den gongen. Faktisk berre ca 30 stk reinrasa mjølkekyr over to år. Når det var så få kyr måtte vi bruke «rubb og stubb», for i heile teke å kunne redde rasen. Å ja, i starten var det mykje dårleg avdrott. Og der fantes ingen dokumentasjon på gode mjølkelinjer blant dei få kyrne og oksane som fantes. Det kunne heller ikkje vorte offentleggjort om så hadde vore å opp-drive, for da er eg redd det ikkje hadde vorte mogleg å bygge opp att rasen, da dei dårlegaste sikkert hadde vorte skjalta ut. Da hadde det i alle fall vorte att for få dyr og avle på, og innavl ville slått uheldig ut.

Det og redde dølakua var ein «meget tung båt å ro», særleg i starten. Folk ga uttrykk for at dei meinte eg var bakstrebersk når eg skulle til å produsera mjølk på kyr som kanskje berre mjølka 1000 liter i året, mot både 8 – 9000 liter i snitt blant det høgstytande NRF besetningane. At dølakua et mindre, og med adskillig mindre kraftforforbruk, og nesten aldri sjuk, - nei det forsvant liksom i hånlatteren over at eg satsa på kyr som mjølka som ei geit.

Det var mykje motgang, og påfølgjande frustrasjon, da få bønder rundt ein, skjønte ideologien i avlen, at ein måtte redde rasen før ein begynte å avle på dei kyrne som låg best an i ytelse.

Det ga meg desto større stoltheit da eg var komen så langt at eg klarte å få nokre kyr til å mjølke over 4000 liter i året. Men det gjekk ut ein del aldeles ubrukbare kviger for kvar gode ku for å seia det slik. Det skyldets i hovudsak veldig lite mjølk i kviga eller veldig dårleg jur. Det var ein god del skakke jur, ujevne spener, for lange, eller for tjukke, og ujevn tømning. Det var ein del høgt celletall. Likevel

-måtte ein setja på at ei kvige under ei slik ku og, men prøve å bruke okse som var etter ku med fint og regelmessig jur, og som mjølka brukbart. Smått om senn bedra genene seg sjølv om det kunne gå både tre og fire generasjoner før ein kunne sjå merkbart resultatet. Men resultat har eg altså fått på den måten, heilt utan tvil. Produsenttjenesten var ein fin medhjelpar i navigasjon for å kunne sjå kva for kyr og kviger ein skulle satse på, eller setja på avlsokse etter. Ikkje berre ein fin navigatør. Dette ikkje berre for mjølkemengda, men og heilt nødvendig for å ha kontroll med både celletall, feitt og proteininnhald.

Da eg var komen så langt at eg hadde 14 reinrasa mjølkekyr samt 2 som fortsatt var krysning med STN, kjendte eg at eg var der eg skulle vera. Det var ei sterk og god kjensle å sjå kyrne stå i båsene sine med pene fulle jur. Det var og ei god kjensle på sommerstid med fjell-beite. Det og sjå flokken gå til, - og koma att frå beite, nesten alltid i ei bein rad og med bjøllekua først, ja det var alltid veldig stort. Da kjendte eg meg vellykka med prosjekt «bevaringsarbeid mjølkeku dølafe».

Dølakua Tirilin på variert og næringsrikt fjell-beite, 875 meter over havet. Foto: ARKS

Dølafe på bygdedagar på Dokka

Bygdedagar på Dokka blir arrangert annakvart år av landbruket i Nordre Land, fagлага, Sau og Geitavlslaget og ikkje minst Bygdekvinnelaga i kommunen som drivande krefter. Dette går føre seg med rommeleg plass på det gamle stasjonsområdet på Dokka.

Tekst og foto: Thomas Stubberudlien Brudalen

Her er den gamle lokstallen restaurert til kulturbygg og tente under utstillinga som utstillingslokale for produsentar av lokalmat og husflid og som kafelokale . Bygdekvinnelaga i Nordre Land diska opp med rømmegraut og vaffelsal og dei kunne rapportere om dobling av salet frå fjoråret.

Ute og inne er det til saman kring 25 utstillarar. Fagлага, maskinforretninger ,lokalbanken og andre er og representert på bygdedagane.

Landbrukets ærespris blir delt ut ved dette høvet og vart i år delt ut både til Anders Bakke Klemoen, for sitt omfattande arbeid for landbrukssaka gjennom Norsk Bonde og Småbrukarlag, og til Anne Ingeborg Terningen for å ha virka gjennom mange år som ein

forkjempar for saueneinga spesielt men og for landbruket i kommunen og bygdene generelt.

Det er utstilling av dyr på bygdedagane, med sau, geit og storfe . Det var og nokon mindre dyr til utstilling.

Det var i år eit ynskje frå arrangementskomiteen om å få dølafe til utstilling på bygdedagane.

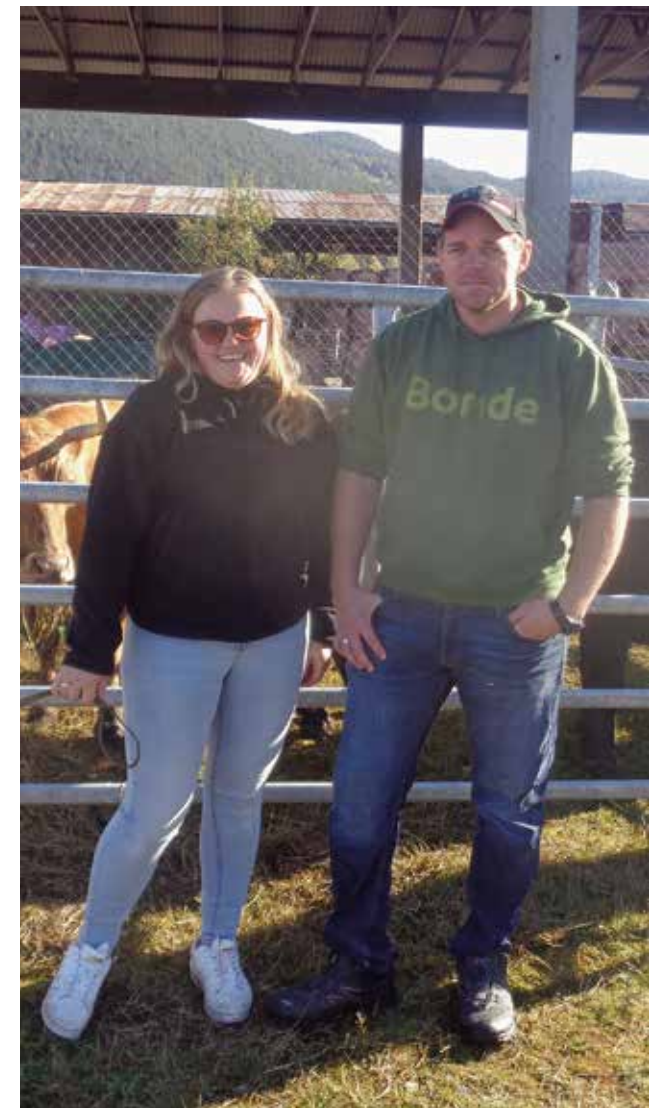
Vi har fire buskarpar med dølafe i Nordre Land og rundt førti mordyr i kommunen og då er det naturleg å syne seg fram på bygdedagane.

Kristin og Marius Vinjarengen tok oppdraget og stilte med to kyr på vegne av rasen.

Kristin og Marius driv Vinjarengen Gardsmat i Dæhlibygda i Nordre Land med sal av dølafekjøtt og spekepølse av dølafe . Dei har dølafe som ammekyr og driv mjølkeproduksjon på NRF.

Det var bra interesse for dølafeet med mange unge og vaksne som stakk bort om bingen til dølakyrne og Kristin og Marius var flotte ambassadørar for rasen og dreiv eit flott opplysningsarbeid.

Takk til Kristin og Marius for innsatsen de gjorde for dølafeet på Bygdedagane på Dokka i 2024.

Dølafeet i Sør

– En hilsen fra den sørligste besetning med dølafe

Tekst og bilder Leif Chr. Torsøe,
Agder Villsau DA Vennesla.

Jeg heter Leif Christian Torsøe, vokst opp uten gård i sentrum av bygda Vennesla på Sørlandet. Har en medfødt lidelse for natur, dyr og fugler og har alltid drømt om en gård. Etter mange år som industriarbeider på vestlandet og offshore bestemte jeg meg for å vende hjem og fikk etter hvert kjøpt meg et lite småbruk.

Har alltid hatt interesse for landraser så jeg anskaffet meg noen villsauer i forbindelse med min interesse og hobby

for natur. Fikk med meg en kamerat og vi leide noen øyer og halvøyer og økte flokken med villsauer som vi brukte til naturpleie. Jeg hadde over lengre tid, etter å ha sett et program på NRK, om kystlynghei hvor professor Peter Emil Kaland la ut om sin ekspertise på feltet, lest meg opp på naturtypen kystlynghei.

I mange år drev vi med skjøtsel i Lindesnes kommune. I 2007 fikk jeg kjøpt noen småbruk av et familiemedlem. Den ene hadde tidligere tilhørt mine olderforeldre.

Det var den som skulle bli mitt kongerike. Gården Jørgenstad på Neset. Gården er ikke så stor 720 daa med gammel gjen-

grodd innmark litt skog og lynghei i sterk gjengroings fase. Her herjer jeg rundt i beste skjøtselstil med brenning, hogst, villsau og storfe.

I skyldelingsprotokoller, skattelister og jordskifte finner man mye om driften i gamle dager. Og ute i landskapet finner en stadig fornminner om tidligere bruk.

Etter noen år med skjøtsel ble det klart at dette klarer ikke jeg og villsauene alene, her måtte noe mer til. I gammel tid var det mye storfe på lyngheia. Så da var det jo en selvfølge at det måtte bli det.

Når det gjelder valg av rase til ekstensiv utmarksbeite tenker de fleste på Høylandsfe, Galloway eller Dexter og lignende. Men siden jeg har slik interesse for landrasene måtte jeg jo velge en av dem. Den eneste rasen jeg hadde hatt noen befatning med var Lyngdalskua. Det var også den min olderfar hadde på gården. Men valget falt på Fjordfeet. Fikk kjøpt 2 kyr og 2 kviger. Kyrne var

drektige så etter hvert kom det kalver og besetningen vokste til 10 dyr. Etter tørken i 2018 måtte jeg redusere noe siden det var vanskelig å få fatt i nok for.

Men, det store men er driften min. Jeg bor i Vennesla på et lite småbruk og har kuene på sommerbeite ute på Lindesnes. Der går de fra ca midten av mai til etter 1 oktober. Da transporterer jeg dem hjem og har dem hjemme om vinteren.

I driften satser jeg på vårkalving slik at alle kalvene er født før de kjøres ut på sommerbeite. Men over tid er det ikke alle som følger den planen. I forbindelse med kalving har jeg hatt store problemer med melkefeber. Og det er ikke forenlig med ei slik drift. En ting er når de er hjemme. Verre er det hvis de går i utmarka på Lindenes. Det går jo ikke. Derfor begynte jeg å snuse på Dølafeet. Ringte rundt for å forhøre meg om hvordan det var med forekomsten av melkefeber på Dølafe. Det hørtes ut som det var ytterst

sjeldent det forekom. Så ble det kjøpt inn 2 kyr, en oksekalv og ei kvige av rasen. Som tilhenger av landrasene hadde jeg tidligere overtalt en lengre oppe i dalen om å anskaffe seg Dølafe så kunne jeg bytte oksekalven med han. Nå har jeg Dølafe gående på lynghei bare 4 km fra Norges sørligste punkt.

Når det gjelder drifta mi så går storfeet ute hele året. Om vinteren har de tilgang til fjøs som står åpent hele døgnet. De fores på høy som de har fri tilgang på. Mineraler får de og kraftfor i helgene. Kostnadene med for tenker jeg ikke så mye over. Dyrene får det de ønsker.

Om sommeren går de ute på lynghei og i skogen. Der koser de seg i et variert beite. Jeg har delt opp eiendommen i 3 deler så jeg kan flytte dem i henhold til slitasje osv. Kalvene går med kua fra fødsel til de slaktes. Kalver født etter 1 juli holder jeg vinteren over. Resten går til slakt når dyrene hentes hjem for vinteren. Økonomien i denne driften synes jeg

er helt ok. Jeg har ikke de helt store utgiftene. Det jeg har av egenprodusert for er ubetydelig, så omtrent alt for blir kjøpt.

Det å bruke storfe av landraser til skjøtsel av kulturbeiter slik jeg gjør på kystlynghei er en miljøvennlig og resirkulerende driftsform. Og faktisk ved å holde lynghei i hevd så bindes det mer karbon enn å plante den til med den hersens sitkagrana. Det å beite av myrene, lyngheia og de store tette forekomstene av blåtopp er med på å øke det biologiske mangfoldet. Det blir mer urter, bær og insekter til glede for fugler og småvilt.

Det å bruke våre landraser til naturpleie kan jeg absolutt anbefale. Har opplevd mange snakke dem ned med argumentet om at kalvene er for små osv. Hvis en lager et regnestykke på det med de økonomiske muligheter det er i skjøtsel av trua naturtyper så tror jeg drifta kommer ganske så gunstig ut.

Hytte- og setersøndag Maihaugen

Friluftsmuseet Maihaugen på Lillehammer, deltar i bevaringsarbeidet for flere av de bevaringsverdige nasjonale husdyrrasene. Da de i september skulle arrangere Hytte- og setersøndag, ønsket de å markere at ingen av de nasjonale storferasene lenger er kritisk truet. Maihaugen organiserte likeså godt et mini-fesja, der alle de nasjonale bevaringsverdige storferasene, med unntak av østlandsk rødkolle, var å se i levende live fordelt utover i hamningene på museumsområdet. Alle med sin egen informasjonstavle.

Ved nybrottsbruket Aaseng beita museets egne dølakyr med kalver, samt årets innleide okse. Her hadde også Dølafelaget informasjonsstand befolket av Kent Inge Hansen og Elin M. Ulsaker, innimellom assistert av museumsbøndene.

På bildet Kent Inge Hansen. Foto: Elin M. Ulsaker.

Stavsmartn

Under årets Stavsmartn på Tretten i Gudbrandsdalen, hadde Norsk Bufe og Dølafelaget stand i Hippodromen, tre fulle dager til ende. Hannah Dokken og Kent Inge Hansen fra Dølafelaget hadde godt selskap av Kjell Gunnar Håkull fra Norsk

Bufe. Standen var godt besøkt, både av nysgjerrige og potensielle nye brukere, og ikke minst tidligere dølafeeiere. Den sistnevnte gruppa delte mange gode historier om dølafeet og dets fortrefelighet (og utfordringer!!), til stor glede for tilhørerne.

På bildet Hannah Dokken. Foto: Kent Inge Hansen.

Vårin. Foto: Espen Mørch Andersen.

Kalven Svartnok. Foto: Thomas Stubberludlien Brudalen.

Dølafelaget og Norsk Bufe inviterer til dommerkurs i samarbeid med Geno 5/7 2025

Gjennom noen år har avls- og raselagene tilknyttet Norsk Bufe, gjennomført vandreutstillinger rundt i landet. Dette har ført til økt interesse for eksteriørbedømming, og mange ønsker å lære mer om dette.

Vi arrangerer derfor et dommerkurs der det er mulighet for å lære om eksteriør, både i forhold til egen avl og bedømming.

Dommerkurset vil finne sted hos Even Norderhaug og Espen Mørch Andersen i Løten, Hedmark.

Arrangementet er gratis. Det vil bli catering på stedet.

Det er mange overnattingsmuligheter i nærheten for de som ønsker dette.

Mer informasjon sendes ut til avls – og raselagene når tiden nærmer seg.

Interesse for deltakelse meldes på mail til dolafelaget@gmail.com.

Velkommen til en lærerik dag!

Kukalenderen for 2025

Fin som julegave til avløseren, besteforeldre eller hvilken som helst som liker gamle kuraser.

Bestilles hos:
Anne K. Saglien
Tlf. 48 14 82 86.
Epost: annesagl@online.no

Dersom det bestilles 10 eller fleir, sender eg portofritt.

160,-
pr. stk. inkl. moms
+ porto kr. 55,-

Krøteri i joli

Syndag føre jol kalla dei mimresyndan. Mimresyndan sette dei gamle stål over fjøsdørene, og over dei andre dørene sette dei tjorekross.

Lusinatti var natti før solkverven. Då beit kyrne tre gonger i kubandet og sukka: «Lussinatti e lange!» sa dei. «Ja, ho e so to!» sa veren.

Om jolekvelden tok dei seg merke av mangt. Var det ein kar som gjekk fyrst ut etter kveldsmaten, skulde det bli mest uksekalvar på fjøset. Var det eit kvinnfolk som gjekk ut fyrst, vart det mest kyrkalvar i fjøset i det nye året.

Krøteri var ut ei stund midt på dagen, også i jolehelgi. Da beitte dei skog. Når uksen kom i bandet att, skulde jolebande upp. Det skulde stå i beitaakosten ved låven. Kom det då mykje fugl i bandet når dei hadde fått det upp, vart det eit godt år til års.

Krøteri skulde ha ein omfram god-bite om joleftan. Med det same dei gav han, sa dei: «I dag e de joleeftan!» I eldgamal tid jaga dei krøteri ut midt på natti joleeftan. So vart dei drivne åt bekken eller ein annan vatningsstad. Der skulde dei få drikke. Då vart alt som rann, vin i samme sekund som Jesus var fødd.

Om joledagsmorgonene skulde dei vera uppe kl 4 og gå åt fjøset. Den som kom til fjøset fyrst joledagsmorgonen, skulde jaga burt tussane og anna underjordisk: «Gå vekk me tussan, din stygge fussan. Vekk på timen, dø får tå limen. Gå i jord i år som i fjor!» sa dei. Joledagsmorgonen tok dei og det som var att av joleljoset, og gjekk med det

åt fjøset og svidde krøteri over rove-tangen og sa: «Svi av det utrevde o på de trevde, rekk i rade o ikkje skjena!»

Kyrne brukte å vera ute ei stund til dagen i romjula og eta beit. Dei skulde vera inne att ved kl 2. Denne tidi kalle dei klavehelgi. Namnet kom av att kyrne då gikk med klaven på seg.

Dei krøter som var fødte nyårs-eftan, var det noko framifrå med. Var det ein kyrkalv som var fødd då, skulde han heite Nyårsgjæv. Slike krøter skulde dei elja fint upp. Dei meinte at desse ungdyri skulde det bli fine og gode kyr av.

Teksten er innhentet av Jan Erik Kjær

Kilde:

Knut Hermundstad (1888-1976)

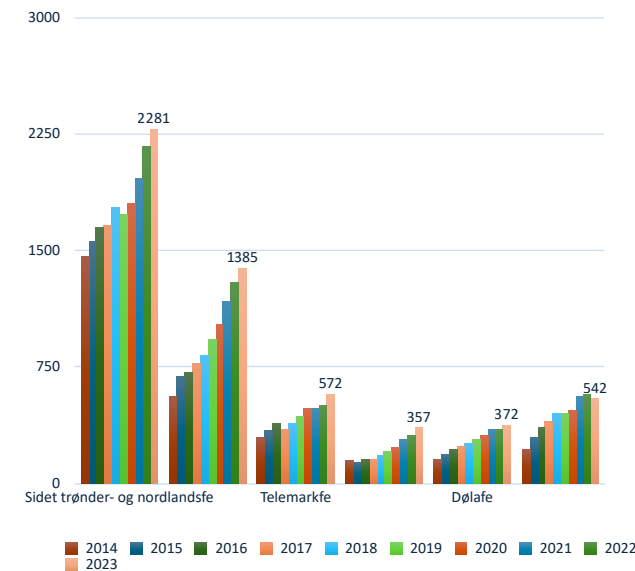
Truer om dyr

Norsk Folkeminnelag/Aschehoug 1985

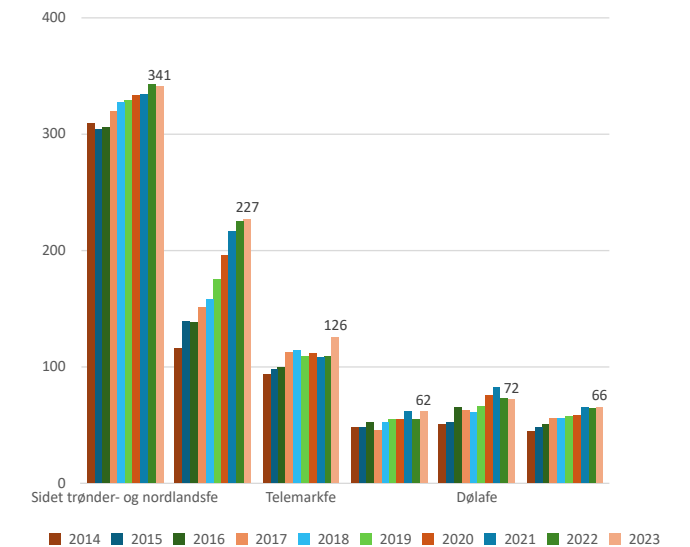

Foto: Kine Andersen.

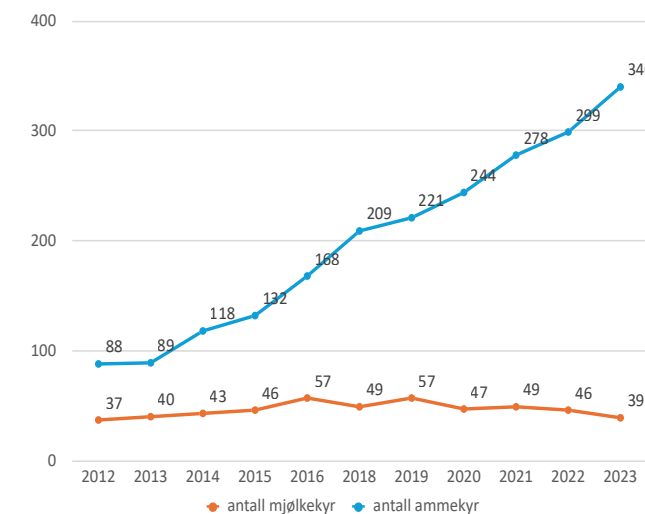
Antall avlskyr av de bevaringsverdige storferasene 2014-2023

Antall besetninger av de bevaringsverdige storferasene 2014-2023

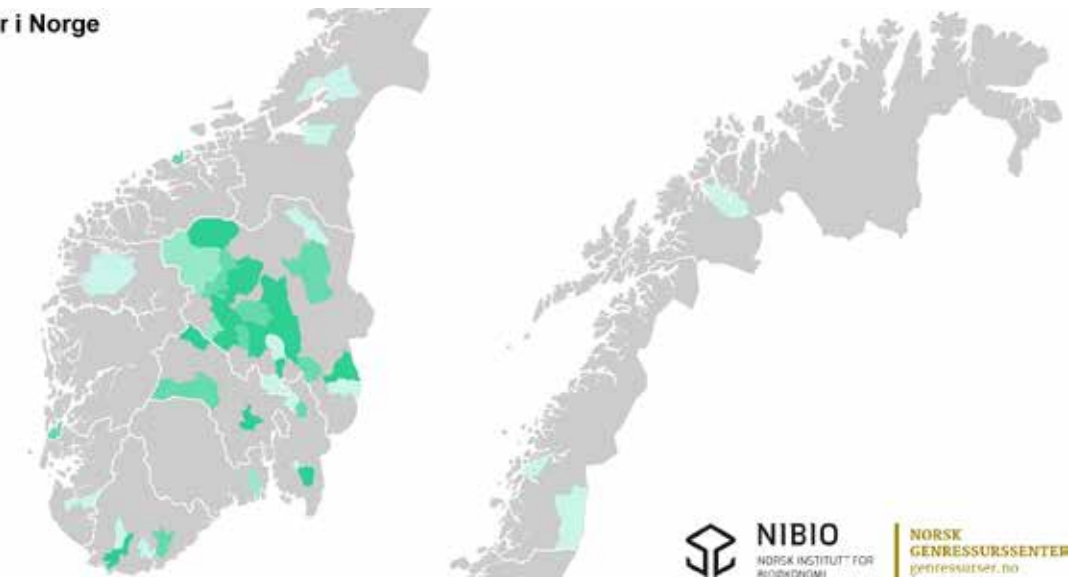
Ammekyr og mjølkekyr av dølafe 2012-2023

Utbredelsen av avlskyr i Norge per desember 2023

Kilde: Kuregisteret ved Norsk genressurssenter
Bakgrunnskart: geonorge.no

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
JORDBRUK
NORSK
GENRESSURSSENTER
genressurssenter.no

Tabellene er hentet fra Nibio og rapporten «Nøkkeltall 2023 fra Norsk genressurssenter»

----- RETUR: Kent Inge Hansen, Hamarvegen 390, 2614 LILLEHAMMER

Foto: Hannah Dokken.

www.dolafe.no